

Rozdział III

Elżbieta Szczepaniec-Cięciak

OKRES „ZIELONY” W HISTORII KOŁA

(...) Czas uznać, że zrównoważony rozwój, demokracja i pokój nie dadzą się rozdzielić. Przemysł i instytucje międzynarodowe powinny zrozumieć, że ekonomiczna sprawiedliwość, równość i nienaruszalność ekologiczna są więcej warte niż zysk za wszelką cenę (...).

Wangari Maathai

laureatka Pokojowej Nagrody Nobla, 2004

I. WPROWADZENIE

Choć trudno jest wyznaczyć dokładnie początek okresu „zielonego” w historii Koła Chemików, to niewątpliwie wiąże się on ściśle z krajowym i światowym ruchem obrońców środowiska.

Genezy dążeń do ukształtowania alternatywnego wzorca rozwoju społecznego i cywilizacyjnego można dopatrzeć się w rewolcie studenckiej 1968 roku¹.

Wtedy to pojawił się ruch obrońców środowiska naturalnego, jako ruch światowy, odrzucający przemoc a także dystansujący się od cywilizacji, niekiedy traktujący ją jako „nowotwór w ciele przyrody”.

Przełomowym wydarzeniem w skali międzynarodowej był raport Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych UThanta o stanie środowiska naturalnego z 1969 roku, w którym po raz pierwszy pośród globalnych problemów ludzkości wskazano postępującą degradację biosfery².

W Polsce genezy świadomości ekologicznej można doszukiwać się w pracach Władysława Szafera³, Walerego Goetla⁴, Juliana Aleksandrowicza⁵, Antoniny Leńkowej⁶,

¹ R. Borkowski: *Cywilizacja, technika, ekologia. Wybrane problemy rozwoju cywilizacyjnego u progu XXI wieku*, AGH, Kraków 2001, s. 78.

² *Ibid.*, s. 77.

³ *Szata roślinna Polski: opracowanie zbiorowe*, T. 1–3, red. W. Szafer, PWN, Warszawa 1959.

⁴ W. Goctel, *Ochrona przyrody a technika*, PWN, Warszawa 1969.

⁵ J. Aleksandrowicz, *Sumienie ekologiczne*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1979.

⁶ A. Leńkowa, *Oskalpowana Ziemia*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1971.

Henryka Skolimowskiego⁷, a także w publikacjach prasowych na temat klęski ekologicznej alarmujących opinię publiczną w latach siedemdziesiątych.

Inicjatywy Polskiego Klubu Ekologicznego⁸ (założonego w Krakowie w 1980 roku) mające na celu uświadomienie społeczeństwu zagrożeń i klęski ekologicznej w Polsce, akcje nieposłuszeństwa obywatelskiego, protesty zakończone ustępstwem władz i likwidacją bądź ograniczeniem niebezpiecznych i uciążliwych dla środowiska technologii w takich zakładach, jak Huta Aluminium w Skawinie, Huta „Siechnice”, Kombinat Chemiczny „Police”, protesty przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Żarnowcu, przeciw składowaniu odpadów radioaktywnych w Międzyzrzeczu – spowodowały ogromny wzrost zainteresowania mieszkańców kraju problematyką ekologiczną. Okres ten uważa się za „ekologiczne przebudzenie” polskiego społeczeństwa⁹.

Rozwój świadomości ekologicznej i „zielonych ruchów” w Polsce charakteryzuje duże zróżnicowanie związane z przemianami politycznymi w naszym kraju.

Lata dziewięćdziesiąte przyniosły w Polsce, zapoczątkowane przełomem politycznym 1989 roku, procesy transformacji zarówno politycznej, jak i gospodarczej, poprawę sytuacji ekologicznej kraju w wyniku częściowej redukcji przemysłu ciężkiego, początki polityki proekologicznej państwa i władz lokalnych, instytucjonalne ustabilizowanie inicjatyw ekologicznych. Rozwój ruchu ekologicznego wykazał znaczną dynamikę w związku z ewolucją świadomości ekologicznej społeczeństw: od społecznej percepcji degradacji środowiska naturalnego, uznawania wartości niezdegradowanej części środowiska, od powszechnego zainteresowania problemami ochrony środowiska i możliwymi zagrożeniami (idee ekologiczne, społeczne i etyczne kreujące zbiorową wyobraźnię) poprzez akcje, protesty, inicjatywy obywatelskie, grupy nacisku, postawy i zachowania całych grup społecznych aż po zmiany instytucjonalne w kraju – prawo ochrony środowiska, realizowana polityka ekologiczna państwa, zgodna z międzynarodowymi ustaleniami wprowadzonymi na konferencjach ONZ, między innymi w Sztokholmie (1972), Rio de Janeiro (II Konferencja ONZ „Środowisko i Rozwój”, zwana „Szczytem Ziemi”, 1992), Johannesburgu (Światowy Szczyt Zrównoważonego Rozwoju, 2002).

Ruch ochrony środowiska, w swoim współczesnym wymiarze, od początku miał charakter interdyscyplinarny, znajdując odzwierciedlenie nie tylko w ochronie przyrody, naukach technicznych, chemii, biologii, fizyce, geografii, medycynie, lecz także w filozofii, etyce, pedagogice, ekonomii, prawie i socjologii. Wywodząc się z konserwatorskiego pojęcia ochrony przyrody, poprzez pojęcie ochrony środowiska o charakterze sanitarno-higienicznym oraz ochrony środowiska życia człowieka przed takimi zjawiskami, jak: zanieczyszczenie powietrza, wody, gleby, żywności przez czynniki fizykochemiczne i biologiczne, ruch ten zajął się również ochroną zasobów przyrody. Stopień zagrożenia środowiska naturalnego – obserwowany i sygnalizowany na forum międzynarodowym

⁷ H. Skolimowski, *Medytacje o nędzach cywilizacji technicznej i o blaskach życia ludzkiego*, Odnowa, Londyn 1979.

⁸ Przykładowe publikacje Polskiego Klubu Ekologicznego Okręg Małopolska z lat osiemdziesiątych: *Ochrona środowiska człowieka. Humanistyczne widzenie świata*, Tom 1, Prace Naukowe Polskiego Klubu Ekologicznego, UJ, Kraków 1984; *Rola edukacji ekologicznej w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Prac Naukowych Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Małopolska Tom 2*, red. M. Białecka, A. Delorme, J.W. Dobrowolski, AGH, Kraków 1985; *Klęska ekologiczna Krakowa: przyczyny, teraźniejszość, perspektywy ekologicznego rozwoju miasta*, red. M. Gumińska i A. Delorme, Prace Naukowe Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Małopolska, t. 5, PKE, Kraków 1990.

⁹ R. Borkowski, *Cywilizacja, technika, ekologia. Wybrane problemy rozwoju cywilizacyjnego u progu XXI wieku*, AGH, Kraków 2001, s. 85.

wym w kolejnych raportach o jego stanie i prognozach na przyszłość – spowodował konieczność poszerzenia pojęcia ochrony przyrody o formułę korzystania z zasobów naturalnych w sposób nieniszczący. Wiązało się to z kierunkiem rozwoju gospodarczego, zwanego ekorozwojem, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, godząc prawa przyrody i prawa ekonomii¹⁰.

Kolejną koncepcją kierunków dalszego rozwoju ludzkości w skali Ziemi, regionów, państw oraz na szczeblu lokalnym, a także strategią przeciwdziałania postępującym negatywnym zmianom globalnym (zanik różnorodności biologicznej, zmiany klimatu, wylesianie) jest koncepcja zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*), która została sprecyzowana w raporcie „Nasza wspólna przyszłość”, opracowanym i opublikowanym w 1987 roku, nazywanym często Raportem Brundtland (od nazwiska Gro Harlem Brundtland, przewodniczącej Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju, późniejszej premier rządu norweskiego)¹¹.

Zrównoważony rozwój polega na gospodarowaniu zasobami naturalnymi i ich ochronie oraz na wymuszaniu takich technologicznych i instytucjonalnych zmian, aby zapewnić zaspokojenie potrzeb obecnym i przyszłym pokoleniom. Chroni on ziemię, wodę, powietrze, materiał genetyczny roślin i zwierząt. Jest technicznie poprawny, ekonomicznie efektywny i społecznie akceptowalny (WHO, 1990)¹².

Istotę zrównoważonego rozwoju zawarto w pięciu dokumentach przyjętych na Konferencji „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro (1992)¹³. Dokumentami tymi są: 1. *Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju*, określająca 27 zasad, którymi powinny kierować się rządy, organizacje międzynarodowe, grupy społeczne i obywatele, dążąc do trwałego, zrównoważonego rozwoju. 2. *Agenda 21 – Program działań na wiek XXI w kierunku globalnego zrównoważonego rozwoju*, dokument stanowiący zbiór rekomendacji określających działania w zakresie integracji aspektów społecznych i ekonomicznych ochrony i zarządzania zasobami naturalnymi, wzmocnienia roli i udziału głównych grup społecznych w procesie rozwoju zrównoważonego oraz wskazujących środki służące do wdrażania zasad tego rozwoju. 3. *Konwencja klimatyczna – Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu*, określająca ramy prawne i mechanizmy przeciwdziałania globalnym zmianom klimatu oraz minimalizację negatywnych skutków tych zmian. 4. *Konwencja o różnorodności biologicznej*, określająca ramy prawne i instrumenty mające przeciwdziałać zanikowi gatunków fauny i flory, a także służyć tworzeniu warunków do ochrony istniejących gatunków (np. poprzez ochronę siedlisk, tworzenie banków genów). 5. *Zasady leśne – Prawnie niezobowiązujące zasady konsensusu globalnego w sprawie zarządzania, ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów*, którymi powinny kierować się państwa w swojej polityce i strategiach gospodarki leśnej dla utrzymania społecznej, ekonomicznej, ekologicznej oraz kulturowej funkcji lasów i terenów zielonych¹¹.

¹⁰ S. Kozłowski, *Ekorozwój. Wyzwanie XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 113.

¹¹ E. Szczepaniec-Cięciak, *Relacje między pedagogiką a ekologią na przykładzie nauczania i wychowania dla zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Pogranicza pedagogiki i nauk pomocniczych*, red. S. Palka, Wydawnictwo UJ, Kraków 2004, s. 237.

¹² R. Ney, *Czy światu grozi brak surowców mineralnych*, Polska Akademia Umiejętności. Prace Komisji Zagrożeń Cywilizacyjnych, Tom 1. *Zagrożenia cywilizacyjne*. Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1998, s. 33–43.

¹³ E. Szczepaniec-Cięciak, *op.cit.*, s. 241.

Czy wreszcie *Lokalna Agenda 21*, o której wzmianka znajduje się w 28 rozdziale *Agendy 21*, dokumencie wydanym przez ONZ (Rio de Janeiro, 1992). *Lokalna Agenda 21* jest nie tylko dokumentem, lecz także procesem, w którym władze lokalne współpracują ze wszystkimi sektorami znajdującymi się na terenie ich gminy w celu opracowania planów działań na rzecz zrównoważonego rozwoju na szczeblu lokalnym¹⁴.

Kolejny Światowy Szczyt Zrównoważonego Rozwoju (Rio + 10) w Johannesburgu (2002) poświęcony był ocenie postępu w realizacji zrównoważonego rozwoju według postanowień ze „Szczytu Ziemi” w Rio de Janeiro (1992), wypracowaniu lepszych sposobów wdrażania przyjętych w Rio ustaleń, a zwłaszcza *Agendy 21*. Zadaniem tej konferencji było między innymi stworzenie planu ograniczenia ubóstwa i kontrastów między krajami biednymi i bogatymi w taki sposób, aby nie zaszkodzić środowisku przyrodniczemu planety, jak to się stało w czasie rozwoju gospodarczego państw dziś rozwiniętych. W trakcie konferencji przyjęto dwa podstawowe dokumenty: *Deklarację polityczną* i *Plan działania na rzecz wdrożenia Agendy 21* i *Celów Milenijnych ONZ*, koncentrujące się na takich zagadnieniach, jak: woda, energia, zdrowie, rolnictwo, różnorodność biologiczna, finanse, zarządzanie i handel.

2. FORMY DZIAŁALNOŚCI EKOLOGICZNEJ KOŁA CHEMIKÓW W LATACH 1968–1981

Lata 1968–1981, rozpoczynające się wydarzeniami marcowymi w Polsce, a zakończone wprowadzeniem stanu wojennego i rozwiązaniem kół naukowych, można uznać za pierwszy, wyraźnie zaznaczony „zielony” okres w studenckim ruchu naukowym, a także w działalności Koła Chemików.

Główne kierunki działalności koła w tym okresie, związane z ruchami ekologicznymi w Polsce, były następujące:

- organizowanie krajowych obozów ekologicznych z udziałem kół naukowych przyrodników z Krakowa, a później ogólnopolskich;
- nawiązanie współpracy z Kołami Biologów i Geografów UJ i Kołem Wyższej Szkoły Wojsk Chemicznych w Krakowie;
- współpraca z Instytutem Geologicznym w Krakowie;
- współpraca z organizacjami ogólnopolskimi, takimi jak: Polskie Towarzystwo Chemiczne, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego, Liga Ochrony Przyrody, Polski Klub Ekologiczny;
- bardzo ścisła współpraca z innymi organizacjami studenckimi: Zrzeszenie Studentów Polskich (ZSP), Socjalistyczny Związek Studentów Polskich (SZSP), Związek Młodzieży Socjalistycznej (ZMS), Związek Młodzieży Wiejskiej (ZMW), które finansowały działalność koła.

Dzięki dużej pomocy finansowej pochodzącej od licznych organizacji mógł się rozwinąć tak powszechny w owym czasie w naszym kraju udział studenckich kół naukowych, w tym Naukowego Koła Chemików, w badaniach wybranych zanieczyszczeń środowiska w Polsce.

¹⁴ CEMR. Council of European Municipalities and Regions. *Lokalna Agenda 21*. Przewodnik – <http://www.sustainablecities.org/docroot/sustainablecities/sitemap.html> (1997).

Kontakt z przyrodą polską zapewniały liczne wycieczki i turystyczne rajdy organizowane w owym okresie, wycieczki zaś do fabryk i organizowanie praktyk przemysłowych dawało studentom chemii możliwość zapoznania się z polskim przemysłem chemicznym i rolno-spożywczym.

Sekcja Ochrony Środowiska Koła Chemików została założona w roku 1972 i kierowała nią przez dwie kadencje (1972/1973 i 1973/1974) Jadwiga Gawor, a następnie funkcję tę pełniła Beata Ćwiąg (1974/1975). W owych latach prezesami Koła Chemików byli: Maria Szymońska (1972/1973) i Andrzej Buda (1973/1974 i 1974/1975).

W latach późniejszych – od kadencji 1975/1976 do czasów obecnych – w strukturze organizacyjnej zarządów koła nie występują już sekcje¹⁵.

Od roku 1973 datuje się intensywny udział Naukowego Koła Chemików w letnich obozach, których celem było zbadanie zanieczyszczeń wód między innymi Zalewu Solińskiego, potoków Doliny Chochołowskiej i Kościeliskiej, Wisły, Potoku Niedzickiego, jezior mazurskich, rzeki Tabor, Sanu i Zalewu Solińskiego, potoku Olczyńskiego, rzeki Ropy.

Krystyna Łopata w rozdziale: *Historia Naukowego Koła Chemików Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1904–1979* oraz Wacław Witko w: *Prace Koła Chemików Studentów UJ w latach 1970–1971*, Wiesław Łasocha w: *Nie samym chlebem człowiek żyje* i Janusz Oszejca: *A koło się toczy – garść refleksji* podali informacje o organizowanych przez koło obozach naukowo-badawczych.

3. OKRES 1980–1985

Wydarzenia sierpniowe 1980 roku oraz późniejsza napięta sytuacja w kraju miały znaczący wpływ na rozwój wydarzeń w środowisku akademickim, w tym także na działania podejmowane przez koła naukowe. 7 października 1980 roku odbyło się w Krakowie zebranie, w którym uczestniczyli przedstawiciele wielu kół naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego: Koła Przyrodników UJ, Koła Studentów Archeologii UJ, Koła Naukowego Studentów Geologii UJ, Koła Naukowego Studentów Filozofii UJ, Koła Nauk Politycznych UJ, Koła Naukowego Studentów Historii Sztuki UJ, Koła Naukowego Studentów Fizyków UJ, Koła Naukowego Studentów Socjologii UJ, Koła Matematyków im. St. Zaręby, Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa oraz Koła Naukowego Studentów Historii UJ^{16,17}. Na zebraniu zwrócono się do wszystkich kół naukowych uniwersytetu, aby rozważyły możliwość odejścia ze struktury organizacyjnej Socjalistycznego Związku Studentów Polskich. Uznano wówczas, że studencki ruch naukowy, chcąc realizować swoje cele naukowe i samokształceniowe, powinien mieć charakter autonomiczny i samorządny. W celu koordynacji prac zaproponowano powołanie Rady Koordynacyjnej Kół Naukowych UJ (przygotowaniem zebrania organizacyjnego rady zajęło się Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa)¹⁷.

¹⁵ Pomimo braku sekcji w zarządach koła, w latach 1985–1993 studenci z NKCh UJ, organizując różnorodne akcje ekologiczne, podpisywali pisma, umieszczając nazwę: Sekcja Ekologiczna Naukowego Koła Chemików UJ.

¹⁶ Na zebraniu tym nie było przedstawicieli Koła Naukowego Chemików UJ.

¹⁷ *Dzieje Koła Naukowego Historyków Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1892–1992. Wspomnienia seniorów*, red. K. Baczkowski, UJ, Kraków 1992, s. 61.

23 września 1980 roku powstał Komitet Założycielski Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NZS) na Uniwersytecie Jagiellońskim, 20 października zaś odbyły się na UJ pierwsze w kraju wybory do Komitetu Uczelnianego NZS, którego przewodniczącym został Jan Maria Rokita. Krakowskie NZS aktywnie włączyło się do działań na rzecz legalizacji zrzeszenia, która przeciągała się, gdyż władze grały na zwłokę, zaniepokojone jego politycznym radykalizmem¹⁸. Dopiero liczne strajki na początku lutego 1981 roku, w tym w Krakowie (UJ, 16 lutego) oraz poparcie ze strony senatów uczelni (m.in. UJ i AGH), spowodowały, że 17 lutego 1981 roku NZS zostało zarejestrowane. Zrzeszenie zabiegało o przyspieszenie prac nad nową ustawą o szkolnictwie wyższym, wspierało działania na rzecz zwiększenia kompetencji ciał kolegialnych i studenckich samorządów. Walczyło o zniesienie cenzury i likwidację przedmiotów ideologicznych, takich jak filozofia marksistowska, ekonomia socjalizmu, podstawy nauk politycznych.

Członkowie NZS uczestniczyli w ostrych dyskusjach politycznych owego okresu, a także we wszystkich ważnych wydarzeniach politycznych, które rozgrywały się w Krakowie: 16 lutego 1981 roku – strajk studentów uczelni krakowskich, 19 marca 1981 roku – strajki ostrzegawcze w krakowskich zakładach pracy, 17 maja 1981 roku – wielka manifestacja, tzw. Biały Marsz na wieść o zamachu na papieża Jana Pawła II.

W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 roku wprowadzono stan wojenny, nastąpiły aresztowania i internowania, wprowadzono zakaz strajków, cenzurę poczty, zakaz podróży, przerwanie łączności telefonicznej, zawieszenie zajęć w szkołach i na uczelniach (zajęcia na UJ przywrócono 8 lutego 1982 roku), godzinę milicyjną, przerwały pracę stacje radiowe i telewizyjne, zamknięto granice, stacje benzynowe i lotniska, na poruszanie się poza miejscami zamieszkania niezbędne były przepustki¹⁹. W nocy z 16 na 17 grudnia 1981 roku nastąpiła pacyfikacja strajków robotniczych w zakładach przemysłowych Krakowa, pełna pacyfikacja kraju zaś miała miejsce 28 grudnia 1981 roku.

Rozwiązane zostały organizacje studenckie. Dla Koła Chemików przerwa w działalności spowodowana wprowadzeniem stanu wojennego przedłużyła się do kwietnia 1985 roku. Studenci chemii od roku 1983 uczestniczyli zarówno w wiosennym „Seminarium na temat zagrożeń, jakie niesie z sobą cywilizacja techniczna”, organizowanych w Warszawie przy ul. Freta 16 przez prof. Janinę Janikową i jej męża prof. Jerzego Janika, jak i w Forum Młodych podczas Dorocznych Zjazdów PTCh i SITPCh (wrzesień).

4. LATA 1985–1993

Komitet Założycielski Naukowego Koła Chemików UJ (kolejna zmiana nazwy koła) zebrał się 18 kwietnia 1985 roku w następującym składzie: Mariusz Pająk, Andrzej Szelka, Alina Tomsia, Zofia Pakuła i Grzegorz Hilszer. Koło zostało ponownie zarejestrowane i na Walnym Zgromadzeniu wybrano zarząd w składzie: prezes – Mariusz Pająk, zastępca prezesa – Krzysztof Kruczała, sekretarz – Dorota Jamróż, skarbnik – Piotr Rymarowicz, gospodarz – Andrzej Szelka i Krzysztof Imielski, komisja rewizyjna: Andrzej Ledwig, Martyna Elas, Beata Miodyńska. Opiekunem koła został ponownie prof. Julian Mirek.

¹⁸ A. Chwalba, *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1945–1989*, tom 6, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2004, s. 399–400.

¹⁹ *Ibid.*, s. 401.

Ten rozpoczęty po przerwie okres pracy koła był bardzo ściśle związany z ruchami ekologicznymi w kraju i za granicą oraz poświęcony był edukacji ekologicznej. W znacznej mierze studenci chemii poprzez swoje starania o zmianę programów nauczania na studiach chemicznych, uwzględniających tematykę ekologiczną, przyczynili się do powstania osiem lat później kierunku studiów ochrona środowiska prowadzonego wspólnie przez Wydział Chemii UJ i Wydział Biologii i Nauk o Ziemi UJ (od roku akademickiego 1993/1994).

Cechą charakterystyczną tego okresu w historii koła była bardzo ścisła współpraca z wieloma krajowymi i zagranicznymi organizacjami ekologicznymi, takimi jak: Polski Klub Ekologiczny, Międzywydziałowe Koło Ochrony Środowiska AGH, Liga Ochrony Przyrody, Ruch Ekologiczny św. Franciszka z Asyżu, Federacja Zielonych, Polska Partia Zielonych, Wolność i Pokój, Szwedzko-Polskie Towarzystwo Ochrony Środowiska, Fundacja Polsko-Holenderskich Kontaktów Ekologicznych, Greenpeace. Koło nawiązało również współpracę z Ministerstwem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Krajowym Centrum Edukacji Ekologicznej, Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Krakowie, redakcją czasopisma „Aura”.

Studenci starali się zdobyć wiedzę z dziedziny ochrony środowiska, poznać procedury analityczne i przyrządy stosowane w analityce środowiskowej.

Pierwszym skryptem akademickim na Wydziale Chemii UJ, w którym znalazły się ćwiczenia dotyczące oznaczeń SO_2 i NO_2 w powietrzu atmosferycznym, było opracowanie pod redakcją prof. Aliny Samotus pt. *Ćwiczenia laboratoryjne z chemii nieorganicznej*, wydane przez UJ. Doczekało się ono trzech wydań: 1979, 1989, 1991. Z podanych w nim procedur analitycznych korzystali studenci z NKCh podczas organizowanych przez koło obozów naukowo-badawczych.

5. OBOZY NAUKOWE

Naukowe Koło Chemików zorganizowało wiele obozów ekologicznych w kraju i za granicą, podczas których badano zanieczyszczenia powietrza, wód i gleb, zajmowano się wpływem antropopresji na organizmy żywe. Studenci zwiedzali w różnych krajach ośrodki przemysłowe, w których zastosowano technologie mało- i bezodpadowe, elektrownie jądrowe i konwencjonalne nowej generacji, składowiska odpadów komunalnych, fabryki biogazu. Poznawali całkiem nowe dla nich procedury analityczne i urządzenia stosowane w analityce środowiskowej. Zwiedzali zarówno miejsca o szczególnych walorach przyrodniczych, jak i te poddane oddziaływaniom antropogenicznym.

Na szczególną uwagę zasługują następujące obozy naukowo-badawcze organizowane bądź współorganizowane przez Naukowe Koło Chemików UJ:

- „Zakopane '86” (z udziałem studentów ze Szwecji i Czechosłowacji);
- „Kraków – Zakopane '87”;
- „Karpacz '88”;
- „Szczawa '89”;
- „Pomóż żabom przejść przez drogę” (Węgry 1989);
- „Kraków – Werlina 1991” (z udziałem studentów z Holandii);

- „Nowosybirsk – Kraków 1992” (z udziałem studentów z Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu w Nowosybirsku, Wspólnota Niepodległych Państw);
- „Kraków – Enschede” (obóz polsko-holenderski).

Ekologiczne obozy naukowo-badawcze organizowane przez koło, a zwłaszcza obozy międzynarodowe, charakteryzowały się najwyższym stopniem trudności pod względem organizacyjnym, ale równocześnie miały wszechstronne walory edukacyjne – wspólna praca naukowa młodzieży z różnych krajów, poprzedzona szczegółowym zaplanowaniem badań, zdobyciem aparatury, materiałów, odczynników, funduszy na pokrycie kosztów podróży, zakwaterowania i wyżywienia, znalezienie osób, które pełniłyby społeczną funkcję opiekunów naukowych obozu, potem opracowanie raportu w języku angielskim z badań naukowych, rozliczenie finansowe – wymagały ścisłej współpracy opiekuna koła, opiekunów obozu i wielu studentów. Prowadzenie korespondencji z zagranicą w owych czasach, gdy nie istniał Internet, a dostęp do faksu był bardzo ograniczony, wymagało znacznego wyprzedzenia czasowego, nawet kilku miesięcy, aby zdążyć z załatwieniem wszystkich formalności. Konieczne były też paszporty i wizy.

Formułę studenckich międzynarodowych obozów naukowo-badawczych o charakterze interdyscyplinarnym opracował Jan W. Dobrowolski^{20,21} z Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie już w 1967 roku i tę koncepcję wykorzystywało wielu opiekunów kół naukowych w Polsce. Również Naukowe Koło Chemików UJ, organizując zarówno krajowe, jak i międzynarodowe obozy naukowe, korzystało z doświadczeń Międzywydziałowego Studenckiego Koła Naukowego Ochrony Środowiska AGH, kierowanego od 1980 roku przez J.W. Dobrowolskiego.

Prof. J.W. Dobrowolski był również popularyzatorem opracowanej w Japonii przez J. Amayę i K. Sugiurę metody pasywnego oznaczania tlenków azotu w powietrzu atmosferycznym, szeroko wykorzystywanej przez społeczny ruch na rzecz ochrony środowiska w tym kraju. Dr J. Amaya dwukrotnie wygłaszał wykłady na naszym wydziale i prezentował swoje urządzenia do pomiarów zanieczyszczeń powietrza w warunkach polowych.

Metodę Amayi-Sugiury Naukowe Koło Chemików UJ zastosowało do oznaczeń stężeń NO_2 w powietrzu atmosferycznym w Wetlinie w 1991 roku, z udziałem studentów z Holandii (wcześniej stosowano ją na obozach w Tatrach i Sudetach). Podczas obozu w Bieszczadach, którego opiekunką była mgr Ewa Kapturkiewicz, studenci z Polski i Holandii (Hogeschool s-Hertogenbosch) oznaczali stężenia NO_2 w powietrzu na obszarach objętych antropopresją (w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu samochodowego)^{22,23}, a także badali pH, temperaturę, stężenia tlenu, chlorków, fosforanów i azotanów w rzece Wetlinka i wodzie wodociągowej w stacji PTTK, w której mieszkali.

²⁰ J.W. Dobrowolski, *Znaczenie ogólnej edukacji zoologicznej dla modernizacji kształcenia studentów*, [w:] *Rola edukacji ekologicznej w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Prace naukowe Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Małopolska Tom 2*, red. M. Bialecka, A. Delorme, J.W. Dobrowolski, AGH, Kraków 1985, s. 53–57.

²¹ Zob. również: J.W. Dobrowolski: *Refleksje z okazji 90-lecia Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego*, w niniejszej publikacji.

²² Według instrukcji do ćwiczenia: *Wybrane zagadnienia z chemii środowiska. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego*, [w:] *Ćwiczenia laboratoryjne z chemii nieorganicznej*, red. A. Samotus, UJ, Kraków 1979, 1989, 1991, s. 117–132.

²³ D. Krochmal, M. Rzeźmiński, L. Górski, *Testing of precision and influence of weather conditions on accuracy of Amaya-Sugiura's permeation method for NO_2 measurement in ambient air*, Chem. Anal. (Warsaw) 32 (1–2), 1987, 581–588.

Oznaczenia NO_2 wykonano metodą spektrofotometryczną z pasywnym pobieraniem próbek według PN-89/Z-04092/08. Do pochłaniania NO_2 zastosowano próbki pasywne Krochmala-Górskiego. Pomiary absorbancji wykonano przy użyciu spektrofotometru Spekol 11 (Carl Zeiss Jena, NRD), do obliczeń zaś zastosowano program MathCAD 2.04.

W badaniach próbek wody wykorzystano przyrząd AQUACHECK-3 typ OH-503 i testy Merck Aquacheck, przywiezione przez studentów z Holandii. Opiekunem studentów holenderskich byli dr inż. Johan Raap i inż. Rosen Jacobson.

W obozie naukowo-badawczym w Wetlinie brali udział studenci z Holandii: Martin Gerhardus, Jolanda Bok, Saskia Christiansen, Frank Ebbink, Edwin Kramer, Erik Matla, Edgar Spruijt, Coen Swinkles, Piet Venger, Leon Verhoeven, Simon van der Meij, grupę polską zaś tworzyli: Zofia Blicharska, Rafał Chyży, Grzegorz Mazur, Mariusz Michno, Barbara Pietruszka i Beata Pietrzyk.

6. SEMINARIA, SESJE NAUKOWE I PRACE Z OKAZJI MIĘDZYNARODOWEGO DNIA ZIEMI

Międzynarodowy Dzień Ziemi – 22 kwietnia – po raz pierwszy był świętowany w Stanach Zjednoczonych w 1970 roku. Uroczystościom towarzyszył niezwykle entuzjizm – dziesiątki tysięcy szkół i dwa tysiące uniwersytetów, również Kongres Stanów Zjednoczonych, zawiesiło w tym dniu działalność, 20 milionów Amerykanów porzuciło biura i urzędy, gdyż wszyscy zamiast do pracy poszli na spotkania ugrupowań ekologicznych.

Obecnie Dzień Ziemi obchodzony jest już na całym świecie – w 140 krajach organizuje się marsze, happeningi i parady, sesje, konferencje naukowe, wykłady, dyskusje z udziałem polityków i działaczy ekologicznych, wystawy, konkursy, festyny, festiwale filmów krótkometrażowych, zajęcia plastyczne dla dzieci, koncerty oraz zabawy. Biorą w nich udział setki milionów ludzi na całym świecie.

W Polsce Międzynarodowy Dzień Ziemi obchodzi się oficjalnie od 1990 roku.

Naukowe Koło Chemików UJ włączyło się do tych obchodów trochę wcześniej, organizując następujące akcje:

- Studenci Wiśle, 1987;
- Students for Environment, 1988;
- Międzyuczelniana Sesja Naukowa z okazji Dnia Ziemi, 1992;
- Sprzątanie otoczenia Wydziału Chemii, 1993.

W kwietniu 1987 roku studenci z NKCh UJ zorganizowali akcję badania zanieczyszczeń Wisły wzdłuż całego jej biegu. W akcji miały wziąć udział koła naukowe z nadwiślańskich ośrodków akademickich.

Niestety, akcja ta nie przebiegała zgodnie z planami studentów. Tylko jedna uczelnia nadwiślańska, poza Naukowym Kołem Chemików, wzięła udział w akcji – był nią Wydział Chemii Uniwersytetu Gdańskiego. Koordynatorem prac był student chemii UJ, Artur Wiśliński.

Bardzo szeroki oddźwięk miało natomiast międzynarodowe seminarium z okazji Dnia Ziemi „Students for Environment” („Studenci na rzecz ochrony środowiska”) zorganizowane w dniach 17–22 kwietnia 1988 roku przez NKCh UJ. Wzięło w nim udział kilkudziesięciu studentów z wielu ośrodków akademickich w Polsce, a także z Finlandii,

Łotwy, Czechosłowacji, Holandii, Szwecji. Podczas sesji naukowej w sali audytoryjnej Wydziału Chemii UJ studenci prezentowali działalność swoich organizacji i informowali słuchaczy o sytuacji ekologicznej w swoich krajach, a także wysłuchali następujących wykładów o tematyce dotyczącej zagrożeń cywilizacyjnych:

- prof. Piotr Tomasiak: „Protection by nutrition against the nuclear contamination”;
- prof. Jan Markiewicz: „Zagrożenia życia w Krakowie”;
- dr Roman Kozłowski: „Niszczenie zabytków Krakowa”.

Brali również udział w szeregu dyskusjach panelowych, które odbywały się w klubie studenckim „Nowy Żaczek”:

- „Energia atomowa czy alternatywne źródła energii”;
- „Zagrożenia środowiska jako skutek cywilizacji konsumpcyjnej. Nowy model cywilizacji”;
- „Kierunki i sposoby działań ekologicznych w Polsce. Praktyczne możliwości osiągnięcia poprawy stanu środowiska”;
- „Możliwości organizowania i przeprowadzania wspólnych międzynarodowych akcji ekologicznych”.

Goście zwiedzali nie tylko zabytki Krakowa, lecz również odbyli wycieczki: „Kraków szlakiem zniszczeń”. Między innymi zwiedzali Hutę im. W. Lenina.

W drugim dniu obrad (19 kwietnia 1988) przedstawiono propozycje utworzenia biura i sieci informacji ekologicznej oraz wydawania przez Naukowe Koło Chemików UJ „Ekologicznego Biuletynu Informacyjnego” (projekt ten został zrealizowany rok później jako miesięcznik „Zielone Brygady. Pismo Ekologów”).

W ostatnim dniu obrad odbyło się podpisanie dokumentów i apeli, a także ustalenie form kontaktów w przyszłości.

W tym samym czasie odbywał się organizowany przez Duszpasterstwo Akademickie Krakowa „Tydzień refleksji i modlitwy EKOLOGIA I WYCHOWANIE” (17–24 kwietnia 1988).

Z okazji Międzynarodowego Dnia Ziemi 22 kwietnia 1992 roku NKCh UJ wspólnie z Międzywydziałowym Studenckim Kołem Naukowym Ochrony Środowiska AGH i Sekcją Studencką PTCh zorganizowało seminarium w budynku Wydziału Chemii UJ, podczas którego wygłoszono referaty:

- doc. dr hab. Elżbieta Szczepaniec-Cięciak: „Ozon w atmosferze”;
- prof. dr hab. Jan W. Dobrowolski: „Perspektywy współpracy ekologicznej pomiędzy Krakowem i Goeteborgiem”.

Odbyła się również dyskusja panelowa na temat międzynarodowych obozów ekologicznych.

Kolejny Międzynarodowy Dzień Ziemi (kwiecień 1993) studenci z Naukowego Koła Chemików poświęcili na porządkowanie terenów wokół budynku Wydziału Chemii UJ.

W pracach tych wzięła udział kilkunastoosobowa grupa studentek i studentów z koła wraz z opiekunką Elżbietą Szczepaniec-Cięciak. Zebrano wówczas między innymi kilkadziesiąt butelek po spirytusie salicylowym, wodzie brzozonej i wodzie pokrzywowej. W garażach położonych przy ścieżce łączącej budynek Wydziału Chemii z budynkiem Wydziału Matematyki i Fizyki mieszkali w owych czasach bezdomni i przypuszczalnie butelki te stanowiły pozostałości ich życia towarzyskiego.

7. „ZIELONE BRYGADY. PISMO EKOLOGÓW” I „GREEN BRIGADES. ECOLOGISTS PAPERS”

W maju 1989 roku Naukowe Koło Chemików UJ wydało pierwszy numer miesięcznika „Zielone Brygady. Pismo Ekologów”, zgodnie z ustaleniami podczas międzynarodowego seminarium „Students for Environment”, 1988. Pierwszy zespół redakcyjny tworzyli studenci chemii: Piotr Grzegorzczuk, Wojciech Nitek, Piotr Rymarowicz i Andrzej Żwawa.

Celem wydawania tego czasopisma była swobodna wymiana informacji między różnymi grupami i osobami zaangażowanymi w działania na rzecz ochrony środowiska i przyrody, praw zwierząt, wegetarianizmu, zdrowego stylu życia, świata bez przemocy, pokoju na świecie, służby wojskowej, antyfaszyzmu, feminizmu, esperanto²⁴.

Swoje artykuły publikowali w „Zielonych Brygadach” zarówno studenci chemii, jak i ekolodzy z różnych organizacji, a także pracownicy naukowcy z całej Polski, niezależnie od światopoglądu, wieku, profesji.

Naukowe Koło Chemików rozprowadzało „Zielone Brygady” (początkowo w liczbie 500 bezpłatnych egzemplarzy) wśród przedstawicieli różnych grup ekologicznych w Polsce i administracji odpowiedzialnej za ochronę środowiska.

Od sierpnia 1989 roku Naukowe Koło Chemików UJ zaczęło wydawać także kwartalnik w języku angielskim „Green Brigades. Ecologists Paper” (wydawane do stycznia 1997 roku). Celem wersji anglojęzycznej czasopisma była prezentacja zarówno polskich problemów ekologicznych, jak i dokonań w dziedzinie ochrony środowiska na forum międzynarodowym.

Zmianie uległ zespół redakcyjny. Od października 1989 roku do lutego 1991 roku w zespole redakcyjnym „Zielonych Brygad” pracowali: Piotr Grzegorzczuk, Krzysztof Kalarus, Wojciech Nitek, Piotr Rymarowicz, Stanisław Zubek i Andrzej Żwawa.

W marcu 1991 roku kolejny nowy zespół redakcyjny „Zielonych Brygad” (Paweł Głuszczyński, Piotr Rymarowicz i Andrzej Żwawa), w którym nie było już studentów chemii UJ, oddzielił się od Naukowego Koła Chemików, korzystając jedynie ze wspólnego z kołem lokalu (pokój nr 100 na pierwszym piętrze budynku Wydziału Chemii UJ, „jednostronnego” telefonu i poczty elektronicznej). „Zielone Brygady” weszły w skład Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych i utworzono Wydawnictwo „Zielone Brygady”.

W maju 1994 roku redakcja Wydawnictwa „Zielone Brygady” przeniosiła się do budynku przy ul. Sławkowskiej 12/24 (IV p.)

Jako opiekun Naukowego Koła Chemików w okresie wspólnego przebywania dwóch organizacji w jednym lokalu niejednokrotnie starałam się załagodzić konflikty między zarządem NKCh UJ i redakcją ZB. Czasopismo „Zielone Brygady” już wówczas było sławne nie tylko w całej Polsce, lecz również w świecie. Ponadto wzbudzało wiele emocji. Miało zagorzałych zwolenników i przeciwników. Do pokoju 100 przychodziły dziesiątki ludzi, przedstawicieli zarówno polskich, jak i zagranicznych grup ekologicznych. Radziłam redakcji „Zielonych Brygad”, żeby czyniła starania o lokal odpowiedni dla ich działalności.

²⁴ Zob. również: A. Żwawa, P. Rymarowicz, *Jak powstały „Zielone Brygady”*, w niniejszej publikacji oraz strona internetowa Wydawnictwa „Zielone Brygady”: <http://www.zb.cco.pl>

Byłam bardzo zadowolona, gdy udało mi się doprowadzić w marcu 1992 roku (prezeselem NKCh UJ był wówczas Mariusz Michno) do nawiązania ponownej współpracy Naukowego Koła Chemików z Wydawnictwem „Zielone Brygady”. Studenci z koła pomagali redakcji ZB w przepisywaniu tekstów artykułów oraz w rozsyłaniu egzemplarzy czasopisma, Katy Wimble zaś, wolontariuszka z Amerykańskiego Korpusu Pokoju i nowa członkini redakcji „Green Brigades”, zorganizowała bezpłatny kurs języka angielskiego dla studentów z Naukowego Koła Chemików.

Moje nowe kłopoty jako opiekuna koła nadeszły jednak z zupełnie innej strony, a mianowicie na posiedzeniu Rady Wydziału Chemii jeden z kolegów zażądał ode mnie cenzurowania tekstów „Zielonych Brygad” i „Green Brigades”²⁵. Wówczas w dniu 18 listopada 1993 roku złożyłam rezygnację z funkcji opiekuna Naukowego Koła Chemików, podając równocześnie kandydata na mojego następcę – prof. UJ dr. hab. Romana Dziembaja.

8. INNE FORMY DZIAŁALNOŚCI KOŁA W LATACH 1991–1993

Inne, równie ważne formy działalności koła w okresie 1991–1993, były następujące:

- coroczny udział w wiosennym „Seminarium na temat zagrożeń jakie niesie z sobą cywilizacja techniczna”, organizowanych przez Sekcję Młodych Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Warszawa, ul. Freta 16)^{26,27};
- coroczny udział w obradach Dorocznego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Chemicznego i Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Forum Młodych);
- coroczne wyjazdy na Forum Horizon Chimie i l’European Student Market (Paryż), organizowane przez prodziekana ds. studenckich – dr. hab. Marka Frankowicza. Głównym celem tych spotkań było poznanie nowoczesnych systemów nauczania chemii w krajach Unii Europejskiej oraz kryteriów przyjmowania nowych pracowników przez koncerny chemiczne i inne instytucje;
- organizowanie wystaw fotograficznych o tematyce ekologicznej oraz wystaw fotografii z podróży koła;
- udział studentów z NKCh UJ w corocznych cyklach tematycznych „Technika i środowisko człowieka” w ramach Technicznego Uniwersytetu Otwartego AGH, organizowanych przez prof. dr. hab. Jana W. Dobrowolskiego;
- otwarcie sklepiku NKCh UJ „Solidus” (Zofia Blicharska); sklepik prowadził sprzedaż komisową skryptów i podręczników dla studentów chemii oraz książek o tematyce ekologicznej (współpraca z Polskim Klubem Ekologicznym);
- udział studentów z NKCh UJ w corocznych wycieczkach edukacyjnych do Stacji Monitoringu Powietrza Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska i Miejskiego

²⁵ Likwidacja odpowiedzialnego za cenzurę w Polsce Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk nastąpiła 6 czerwca 1990 r. – *Kalendarium dziejów Polski*, red. A. Chwalba, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1999, s. 304.

²⁶ Zob. również: J.A. Janik, *Selekcja Studencka Polskiego Towarzystwa Chemicznego – intelektualne forum młodych niespokojnych umysłów*, w niniejszej publikacji.

²⁷ Zob. również: A. Adach, *Seminaria przy ul. Freta 16*, w niniejszej publikacji.

Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie (Stacje Uzdatniania Wody „Bielany” i „Rudawa”);

– wyjazd grupy studentów z NKCh do Leningradu i rewizyta studentów z Państwowego Uniwersytetu Leningradzkiego (1991);

– udział studentów z NKCh UJ w organizowaniu pobytu 6 studentów i prof. J. Mazurkiewiczza z Wydziału Chemii Uniwersytetu w Czerniowcach (Ukraina) (1992);

– udział studentów z NKCh w międzynarodowej Konferencji Ecological Approaches on Environment and Health in Urban Areas in Central and Eastern Europe, Katowice/Cracow, Poland, 9–12 December 1992;

– prowadzenie kursów obsługi programów komputerowych (MathCAD, Grapher i inne);

– organizowanie kursów języka angielskiego (Katy Wimble, wolontariuszka z USA);

– organizowanie corocznego „Balu Chemika”;

– podejmowanie wielu gości zagranicznych (grupa studentów z Deventer, Holandia wraz z opiekunami: dr. Erikiem Mengericem i dr. Henkiem Bloklandem z Governmental Academy” IJseland”, section Environmental Studies, Projectgroup Poland; dr J. Amaya z Japonii; dr Erland Johansson i dr Katarzyna Osman – przedstawiciele szwedzkiej organizacji ekologicznej „Scientists for Environment for Health in Poland” (SEPH); dr Stephen M. Jenkins – dyrektor Departamentu Środowiska i Inżynierii Urzędu Miasta San Marcos, Texas; studentki z Lyndon B. Johnson School of Public Affairs, The University of Texas w Austin; grupa studentów holenderskich z Hogeschool` s-Hertogenbosh wraz z opiekunami: dr. inż. Johanem Raapem i inż. Rosenen Jacobsonem; grupa studentów z Wydziału Chemii Uniwersytetu Leningradzkiego wraz z opiekunem J. Kalininem; Gisela Bosch z Florida Center for Solid and Hazardous Waste Management, University of Florida; grupa studentów z Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu w Nowosybirsku z opiekunem dr. W.W. Kokowkinem; dr Anita J. Longley – zastępca dyrektora Clean Technology Unit SERC/AFRS, Londyn; prof. Jarosław Mazurkiewicz z Uniwersytetu w Czerniowcach z grupą studentów; grupa studentów z Technische Universiteit Twente w Enschede z opiekunami: dr. inż. Hansem Boschem i inż. Henkiem van der Beldem. Poniżej dołączono wybrane dokumenty z archiwum Naukowego Koła Chemików UJ, które stanowią ilustrację przedstawionych wydarzeń z „zielonego” okresu koła.

9. WYBRANE DOKUMENTY Z LAT 1981–1994

(zawarte na płycie CD dołączonej do tomu)

Spis dokumentów

31. Pismo doc. dr hab. Janiny Janikowej z 11 stycznia 1981 roku w sprawie udziału studentów z Koła Naukowego Chemików UJ w pracy Sekcji Młodych podczas zbliżającego się Zjazdu Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Gdańsku w dniach 9–11 września 1981 roku.
32. Pismo Komitetu Założycielskiego NKCh UJ z 18 kwietnia 1985 roku do prorektora UJ z wnioskiem o zarejestrowanie koła.
33. Pismo szwedzkiego Towarzystwa Ekologicznego Fältbiologerna z 30 października

- 1986 roku do Naukowego Koła Chemików UJ, zapraszające Piotra Rymarowicza i Andrzeja Szelkę na spotkanie w Alingsås.
34. Pismo Naukowego Koła Chemików UJ z 30 marca 1988 roku do Pionu Spraw Studenckich UJ z prośbą o wypłacenie zaliczki na pokrycie kosztów związanych z organizowaniem przez Koło seminarium ekologicznego „Students for Environment”.
 35. Program Seminarium „Studenci na rzecz ochrony środowiska”, 17–22 kwietnia 1988 roku (2 strony).
 36. Program „Tygodnia refleksji i modlitwy EKOLOGIA I WYCHOWANIE” organizowanego przez Duszpasterstwo Akademickie Krakowa, 17–24 kwietnia 1988 roku (2 strony).
 37. Apel Naukowego Koła Chemików o podjęcie współpracy w wydawaniu „Ekologicznego Biuletynu Informacyjnego” z 1988 roku.
 38. Dokument końcowy seminarium „Studenci na rzecz ochrony środowiska” z podpisaniami uczestników seminarium (4 strony).
 39. Informacja o Projectgroup Poland Governmental Academy „Ijseland”, section Environmental Studies, przedstawiona pani doc. dr hab. Elżbiecie Szczepaniec-Cięciak przez delegację studentów i pracowników naukowych z Holandii (Gouvernmental Academy „Ijseland”, Deventer) – wrzesień 1989 roku (2 strony).
 40. Informacja o studiach z ochrony środowiska w Nieuw Rollecate, Deventer, Holandia.
 41. Spis treści rocznika 1989 „Zielonych Brygad”, wydawanych przez Naukowe Koło Chemików UJ (2 strony). Na stronie internetowej Wydawnictwa „Zielone Brygady”: <http://www.zb.eco.pl> czytelnik może znaleźć pełne teksty artykułów.
 42. Spis treści pierwszego numeru „Zielone Brygady” w języku angielskim „Green Brigades”, No. 1, Autumn 1989, wydawanego przez Naukowe Koło Chemików UJ. <http://www.zb.eco.pl/gb/1/index.htm>
 43. Wpis gości ze Szwecji: dr Erlanda Johanssona (Uppsala University) i dr Katarzyny Osman (Stockholm University) do kroniki Zespołu Kriogenicznego, 8 kwietnia 1991 roku.
 44. Wpis prof. Petera K. Gessnera z University at Buffalo, który się spotkał ze studentami z Naukowego Koła Chemików UJ 9 sierpnia 1991 roku. (Kronika Zespołu Kriogenicznego).
 45. Wpis delegacji studentów i nauczycieli akademickich z Wydziału Chemii Uniwersytetu Leningradzkiego do Kroniki Zespołu Kriogenicznego.
 46. Zaproszenie dla grupy studentów z Naukowego Koła Chemików oraz prodziekana dr. hab. Marka Frankowicza i mgr Magdaleny Kurdziel z Wydziału Chemii UJ do odbycia praktyki na Wydziale Chemii Uniwersytetu Leningradzkiego w dniach 11–17 września 1991 roku.
 47. List studentek z University of Texas Austin, które odbyły spotkanie ze studentami z Naukowego Koła Chemików UJ w sierpniu 1991 roku.
 48. Pismo Andrzeja Zwawy, redaktora „Zielonych Brygad” z 20 listopada 1991 roku do prorektora UJ z prośbą o refundowanie kwoty przeznaczonej na wysyłkę biuletynu ekologicznego.
 49. Pismo od Denisa Cracco, członka komitetu Forum Horizon Chimie ENSCP w Paryżu, do prodziekana dr. hab. Marka Frankowicza, zapraszające studentów z Naukowego Koła Chemików UJ do udziału w VI Forum Horizon Chimie, 15–16 stycznia 1992 roku.

50. Pismo Urzędu Rady Ministrów, Biura Pełnomocnika Rządu ds. Kobiet i Rodziny, Zespołu ds. Międzynarodowej Wymiany Młodzieży z 10 lutego 1992 roku do Wydziału Chemii UJ informujące o ofercie wymiany młodzieży między RP a Ukrainą na rok 1992 (Uniwersytet w Czerniowcach).
51. Pismo do mgr. inż. Marcina Herbsta, dyrektora Krajowego Centrum Edukacji Ekologicznej z 7 kwietnia 1992 roku w sprawie dofinansowania studenckiej praktyki ekologicznej NKCh UJ w Nowosybirsku (2 strony).
52. Pamiątkowy wpis do kroniki z wizyty pani inż. Giseli Bosch z Florida Center for Solid and Hazardous Waste Management i Center for Training, Research and Education for Environmental Occupations, University of Florida, Division of Continuing Education, 15 lipca 1992 roku.
53. Pamiątkowy wpis do kroniki grupy studentów i ich opiekuna dr. W.W. Kokowkina z Katedry Chemii Analitycznej Wydziału Przyrodniczego Uniwersytetu w Nowosybirsku, 18 sierpnia 1992 roku.
54. Pamiątkowy wpis do kroniki pani Anity L. Longley, wicedyrektor Science and Engineering Research Council – Clean Technology Unit, 6 października 1992 roku oraz pamiątkowy wpis do kroniki prof. Jarosława Mazurkiewicza i grupy studentów II roku chemii Uniwersytetu w Czerniowcach, którzy byli gośćmi NKCh UJ, 20 października 1992 roku.
55. Kobieta w „Green Brigades” – Katy Wimble, wolontariuszka z Korpusu Pokoju w USA, która udzielała wszechstronnej pomocy nie tylko redakcji „Green Brigades”, lecz również była nauczycielką języka angielskiego studentów z Naukowego Koła Chemików UJ (artykuł z „Green Brigades”, Winter ’93 – 3 strony).
56. Wpis do kroniki gości z Technische Universiteit Twente w Holandii, którzy przebywali w Krakowie od 30 sierpnia do 7 września 1993 roku na zaproszenie Naukowego Koła Chemików UJ (2 strony).
57. Program polsko-holenderskiej sesji naukowej zorganizowanej przez Naukowe Koło Chemików UJ 31 sierpnia 1993 roku.
58. Pismo opiekuna NKCh UJ doc. dr hab. Elżbiety Szczepaniec-Cięciak do prezesów Fabryki Kosmetyków „Hean” z prośbą o wyrażenie zgody na zwiedzenie fabryki przez grupy studentów chemii z Uniwersytetu Twente w Holandii i Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2 września 1993.
59. Program pobytu grupy studentów z Naukowego Koła Chemików UJ w Holandii, Uniwersytet Twente od 27 września do 3 października 1993 roku, przesłany przez koło studentów holenderskich Alembic (7 stron).
60. Pismo Sekcji Studenckiej Polskiego Towarzystwa Chemicznego z 17 lutego 1994 roku zawiadamiające o XI Seminarium nt. „Zagrożeń spowodowanych cywilizacją techniczną”.

